

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2018

Robert Pacourek

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra andragogiky a managementu vzdělávání

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Analýza vzdělávacích potřeb pedagogických pracovníků v základním
uměleckém školství

Analys of educational needs for teachers at school of arts

Robert Pacourek

Vedoucí práce: PhDr. Miroslava Dvořáková, Ph. D.

Studijní program: Bakalářské studium

Studijní obor: Školský management

Prohlašuji, že jsem Bakalářskou práci na téma „Další vzdělávání pedagogických pracovníků základního uměleckého školství“ vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 13. 07. 2018

.....

podpis

Poděkování:

Rád bych touto cestou vyjádřil své poděkování **PhDr. Mgr. Miroslavě Dvořákové, Ph.D.** za její cenné rady a trpělivost při vedení mé Bakalářské práce a kolegům ředitelům a učitelům vybraných základních uměleckých škol za laskavou spolupráci při realizaci rozhovoru s nimi a dotazníkovém šetření mezi pedagogickými pracovníky jejich škol.

ANOTACE

Provedení analýzy vzdělávacích potřeb pedagogických pracovníků v základním uměleckém školství. Pomocí realizace této analýzy zmapovat nabídku možností dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v uměleckých oborech základního uměleckého vzdělávání.

KLÍČOVÁ SLOVA

Základní umělecké vzdělávání, cíle základního uměleckého vzdělávání, základní umělecká škola, kurikulární reforma, analýza vzdělávacích potřeb, další vzdělávání pedagogických pracovníků, klíčové kompetence

ANNOTATION

Construction of analysis of education needs for teachers at school of arts. Through realisation the analysis to chart an offer of possibilities the further education for teachers in primary education of art.

KEYWORDS

Primary education of art, the objectives of basic artistic education, curricular reform, primary school of art, analysis of educational needs, further education of teachers, key competence

Obsah:

Úvod	7
1. Teoretická část:	
1.1 Historie uměleckého vzdělávání v českých zemích	9
Základní umělecké vzdělávání	
1.2 Charakteristika základního uměleckého vzdělávání	12
1.3 Obsah základního uměleckého vzdělávání	13
1.4 Organizace základního uměleckého vzdělávání	13
1.5 Cíle základního uměleckého vzdělávání	15
1.5.1 Cíle vzdělávací a výchovné	15
1.5.2 Klíčové kompetence v základním uměleckém vzdělávání	16
1.6 Pedagogičtí pracovníci	18
1.6.1 Osobnost pedagogického pracovníka	19
1.6.2 Kvalifikace učitelů ZUŠ	20
1.7 Další vzdělávání pedagogických pracovníků	20
1.7.1 Pedagogické cíle a potřeby	22
1.7.2 Druhy dalšího vzdělávání učitelů	23
1.8 Další vzdělávání pedagogických pracovníků v základním uměleckém školství	24
1.8.1 Možnosti dalšího vzdělávání pedagogů ZUŠ	25
1.8.2 Analýza vzdělávacích potřeb pedagogických pracovníků ZUŠ	27
2 Výzkumná část.....	32
2.1 Úkol výzkumu a jeho metodologie	32
2.2 Rozhovor s řediteli vybraných ZUŠ na téma „Další vzdělávání pedagogických pracovníků jejich školy“	33
2.2.1 Okruhy otázek pro rozhovor s řediteli ZUŠ	33
2.2.2 Přepis rozhovorů s řediteli ZUŠ	34
2.3 Dotazníkové šetření mezi pedagogy vybraných ZUŠ o vzdělávacích potřebách pedagogických pracovníků ZUŠ	35
2.3.1 Otázky dotazníkového šetření mezi pedagogy ZUŠ	35
2.3.2 Dotazník	36
2.4. Vyhodnocení výzkumu	40
Závěr	41

Seznam použité literatury a zdrojů	43
Seznam příloh	45
Příloha 1	46
Příloha 2	46
Příloha 3	47

Úvod

Základní umělecké vzdělávání má v Čechách dlouholetou tradici. Za mých mladých let se jednalo o velmi prestižní formu vzdělávání. Kdo v 70. a 80. letech 20. století chodil do tzv. lidušky, to znamená Lidové školy umění (LŠU) jako předchůdkyně dnešní Základní umělecké školy, tak to byl tzv. někdo a mohl si to velmi považovat. Studium v LŠU bylo v té době velmi prestižní záležitostí a navazovalo na něj nejen další studium některého z uměleckých oborů, ale především působení v kulturní sféře (orchestry, kapely, svazy výtvarníků, taneční soubory a divadelní spolky) bydlištěm žáka počínaje a celorepublikovou působností konče. Mnohdy v té době do LŠU chodily celé rodinné klany, sourozenci, bratřenci, sestřenice, kteří pak spolu vystupovali na veřejných akcích školy a reprezentovali tak celou svoji rodinu. Já sám na svoje studium v LŠU velmi rád vzpomínám, byl zde jednak položen základ pro mé další studium hudby na konzervatoři a následnou profesionální dráhu, jednak jsem zde měl velké množství kamarádů nejen mezi muzikanty, ale i výtvarníky nebo tanečníky, s kterými mě pojí přátelství doposud a při každém setkání vzpomínáme na dobu, kdy jsme chodili společně do lidušky.

V té době až do roku 1990 nebyly ale LŠU plnohodnotnými školami, ale jejich zařazení bylo mezi tzv. školská zařízení, to znamená na úrovni Domů dětí a mládeže a podobných organizací. A samozřejmě tomu odpovídalo i platové zařazení učitelů LŠU. Po roce 1989 byly jednak LŠU přejmenovány na Základní umělecké školy (ZUŠ) a jednak získaly statut školy. Zároveň ale v rámci úsporných finančních opatření hrozilo mnohým školám zrušení, případně sloučení s jinou ZUŠ.

V roce 2010 bylo ale v rámci kurikulární reformy školství ČR přijato řešení v podobě Rámcového vzdělávacího programu pro základní umělecké vzdělávání (dále RVP ZUV). Jeho přijetí a uvedení v platnost k 1. září 2010 zaručilo základním uměleckým školám stabilní pozici v soustavě škol a školských zařízení ČR a zároveň umožnilo těmto školám rozšířit svoji samostatnost a rozvíjet se na základě vzdělávacích potřeb svých pedagogů a žáků. V návaznosti na RVP ZUV si každá škola vytvořila svůj autentický Školní vzdělávací program základního uměleckého vzdělávání (ŠVP ZUV) vycházející z podmínek pro realizaci výuky v prostředí konkrétní školy, v kterém mají základní umělecké školy možnost nově formulovat svoje cíle a dát tak najevo svůj význam a postavení ve společnosti. Podle ŠVP ZUV uskutečňují výuku základní umělecké školy od 1. září 2012. O dva roky dříve, tj. od 1. září 2010, byl na vybraných základních uměleckých školách v celé ČR realizován tzv. Pilotní projekt výuky dle RVP – ŠVP ZUV.

Sít' ZUŠ v ČR je zcela unikátní sítí uměleckých škol, která nemá v Evropě, ba ani ve světě obdoby. ZUŠ a dříve LŠU vchovaly již mnohé generace ať amatérských, nebo i profesionálních umělců, kteří při studiu svého uměleckého oboru navázali a rozvíjeli základy získané právě v LŠU nebo ZUŠ.

Cílem této práce je objasnění principu fungování základního uměleckého vzdělávání, jeho význam z hlediska osobnostního i celospolečenského, jeho zařazení do znalostní společnosti 21. století a zjištění vzdělávacích potřeb pedagogických pracovníků v základním uměleckém školství. Provedením analýzy těchto vzdělávacích potřeb je realizováno zmapování nabídky možností dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v uměleckých oborech ZUŠ. Jako metoda ke splnění stanoveného cíle je použit rozhovor s řediteli vytipovaných ZUŠ na téma „Další vzdělávání pedagogických pracovníků v ZUŠ“ společně s realizací dotazníkového šetření na téma „Analýzy vzdělávacích potřeb v rámci DVPP“ mezi učiteli navštívených ZUŠ.

První kapitola teoretické části práce nastiňuje tradici a historický vývoj uměleckého vzdělávání v českých zemích. Dále se zde věnují základním činitelům výchovně-vzdělávacího procesu – cílům a obsahu vzdělávání a osobnosti učitele. Charakterizují zde stručně stěžejní pojmy, které se v základním uměleckém vzdělávání nejčastěji objevují, a které vyplývají ze vzdělávacích dokumentů. Tato kapitola je věnována také samotnému systému základního uměleckého školství, jeho charakteristice a cílům základního uměleckého vzdělávání.

V odborné části první kapitoly se zabývám systémem dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP), dalším vzděláváním v základním uměleckém školství a analýzou vzdělávacích potřeb pedagogických pracovníků základních uměleckých škol.

V druhé kapitole celé práce se zabývám výzkumnou činností. Tato kapitola je také rozdělena na dvě části. V první části realizuji rozhovor s řediteli vybraných pražských ZUŠ na téma „Další vzdělávání pedagogických pracovníků v ZUŠ“ a druhou část tvoří dotazníkové šetření mezi pedagogickými pracovníky vybraných ZUŠ o jejich vzdělávacích potřebách a využití DVPP v základním uměleckém školství.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Historie uměleckého vzdělávání v českých zemích

Počátky českého uměleckého školství sahají hluboko až ke školám klášterním, fundacím, školení hudebníků, šlechtických kapel, soukromé učitelské činnosti jednotlivých vynikajících hudebníků všech oborů a hudebně učitelskému působení českých kantorů 17. a 18. století.

V českých zemích nastala v 17. století obtížná situace a hospodářský a politický rozvrat po bitvě na Bílé hoře (1620) a po třicetileté válce (1618–1648) bránil rozvoji umění. Zvláštnost českých poměrů spočívala v tom, že žádný muzikant nebyl zaměstnán a placen za svoji hudební činnost. Učitelé a rektori škol působili jako varhaníci a kůroví zpěváci, ředitelé kůrů (regenschori) a varhaníci byli zároveň činní jako konzistorní nebo správní úředníci.

Rostoucí zájem o hudebníky vede v 17. století k zakládání konzervatoří, které jsou dodnes nejrozšířenějším typem odborného hudebního učiliště.¹ Rozšířilo se i soukromé hudební studium hudby u aktivních hudebníků a až do 19. století přežíval i systém výchovy městských trubačů, věžních mistrů, organizovaný způsobem výchovy řemeslníků.

V 19. a 20. století došlo k velkému až bouřlivému rozvoji hudebního, potažmo uměleckého školství v českých zemích. Byla založena Pražská konzervatoř (1811), Varhanická škola v Brně (1881), vznikaly hudební školy soukromé i městské a hudební výchova se začala vyučovat na všeobecně vzdělávacích školách.²

Odborné hudební školství mělo v českých zemích v tomto období dvě významná střediska. V první řadě to byla Pražská konzervatoř, založená v roce 1811 pod patronací Verein zur Beförderung der Tonkunst in Böhmen (Společnost pro zvelebení hudby v Čechách), vzniklé v roce 1810. Studium instrumentálních oborů bylo stanoveno na šest let, nově zřízené oddělení klavírní na tři roky (později rovněž rozšířeno na šest let), studium zpěvu bylo čtyřleté, hra na varhany dvouletá (pro ředitele kůru tříletá). Bylo založeno zvláštní oddělení hudební kompozice rozvržené na tři roky. Jedním z pozdějších ředitelů Pražské konzervatoře byl v letech 1901–1907 i Antonín Dvořák. V době Dvořákova působení dokonce převládal český živel, ale v dalších letech byla konzervatoř vystavena německému tlaku, kterému následující ředitelé nedokázali vzdorovat. Mělo to důsledky jazykové i správní, neboť chod ústavu byl stále závislejší na rozhodování vídeňské administrativy. Ke změně došlo až po roce 1918, kdy se pražská konzervatoř tehdy stala první hudební institucí, která byla postátněna.

1. kolektiv autorů. **doc. dr. Jaroslav Smolka.** *Malá encyklopedie hudby.* Praha : Editio Supraphon, 1983, str. 266.

2. kolektiv autorů. **Prof. Dr. Robert Smetana.** *Dějiny české hudební kultury 1890 - 1945.* Praha : Academia Praha, 1972, Sv. 1., stránky 102-104.

V letech 1942-1970 stál v čele konzervatoře právník, klavírista a hudební popularizátor, dr. Václav Holzknecht, jenž školu provedl nejen těžkými léty nacistické okupace, ale i valnou částí období komunistické totality. V roce 1986 bylo založeno oddělení populární hudby se dvěma obory studia – zpěvem a skladbou. Po změně společenských poměrů v listopadu 1989 se profesori i studenti pustili s novým elánem do práce, aby se vyrovnali se stále stoupajícími nároky kladenými na hudební a divadelní profesionály.³

Brněnské hudební učiliště vzniklo z podnětů, které přinesly pražská varhanická škola a konzervatoř, na rozdíl od těchto ústavů však bylo dílem jediné osobnosti, a to Leoše Janáčka. Podařilo se mu získat podporu šlechticko-klerikálních kruhů, s jejichž pomocí založil nejdříve v roce 1881 Jednotu pro zvelebení církevní hudby na Moravě a tuto instituci ihned využil jako nástroj pro zřízení varhanické školy od roku 1882. Silný důraz položil Janáček na veřejnou činnost školy. Spolu s rozšiřujícím se učivem ústavu stoupal i počet žáků, kterých bylo ve školním roce 1918/19 již 186. V roce 1919 vznikla z varhanické školy Brněnská konzervatoř.⁴

Vedle pražské konzervatoře, brněnské varhanické školy a škol některých hudebních spolků se podílely na dobovém hudebním školství početné ústavy soukromé. V roce 1910 bylo na území Prahy 59 soukromých hudebních škol, 25 pěveckých škol a 4 zvláštní pěvecké školy pro děti.⁵ Mezi městskými hudebními školami měla průkopnickou funkci Česká hudební škola v Budějovicích, založená péčí České matice školské v roce 1903. Po vzoru budějovické školy byly zakládány obdobné ústavy v Táboře, Pardubicích, Plzni a jinde. Zvláštním případem byla vlivná německá hudební škola v Bečově na Karlovarsku, založená již v roce 1887, a zejména do 90. let silně podporována dotacemi Říšské rady i rakouské vlády s tendencí učinit z ní „německou konzervatoř“ nejširší působnosti.

Všeobecně vzdělávací školství bylo rozděleno na skupinu škol národních, rozdělených na obecné a měšťanské školy, a středních. Na národních školách byl zpěv předmět povinný a vyučovalo se mu hodinu týdně ve všech ročnících. Na všech typech rakouských středních škol v českých zemích byl zpěv předmětem nepovinným a byla mu opět vyhrazena hodina týdně.

Pražská konzervatoř byla až do roku 1919 nejvyšším pedagogickým pracovištěm pro hudební obory. Od té doby až do roku 1946 od ní tuto roli převzala Mistrovská škola pražské konzervatoře. 27. 10. 1945 byla založena Akademie múzických umění (AMU), která sdružuje

3. *Pražská konzervatoř*. [Online] MAXI, 2009-2010. [Citace: 1. květen 2018.] <http://www.prgcons.cz/historie>

4. *Historie Konzervatoře Brno*. <http://www.konzervatorbrno.eu>. [Online]

5. **kolectiv autorů. Prof. Dr. Robert Smetana. Dějiny české hudební kultury 1890 - 1945.** Praha : Academia Praha, 1972, Sv. 1., str. 103.

hudební fakultu (HAMU), divadelní fakultu (DAMU) a filmovou fakultu (FAMU). V roce 1946 získala statut instituce poskytující vysokoškolské vzdělání Vysoká škola umělecko-průmyslová (VŠUP) a 12. 9. 1947 byla založena v Brně Janáčkova akademie múzických umění (JAMU).

Po roce 1945 se znovu rozvíjelo zájmové umělecké školství, které po nástupu komunistického režimu v roce 1948 procházelo politicky motivovaným reformami. V roce 1961 byly ustanoveny Lidové školy umění (LŠU), které sdružily zájmovou uměleckou činnost v hudebním, literárně-dramatickém, tanečním a výtvarném oboru. Nebyly ovšem zařazeny do soustavy škol, ale pouze mezi školská zařízení. Tyto školy byly v roce 1990 v návaznosti na revoluční změny roku 1989 přejmenovány na Základní umělecké školy (ZUŠ) a zařazeny do soustavy škol české republiky, ovšem bez výrazných změn k zájmovému uměleckému vzdělávání. Statut a pojetí ZUŠ byl zpřesněn v roce 1991 vyhláškou MŠMT o organizaci základního uměleckého vzdělávání.

Po roce 1989 postupně vznikla také řada soukromých uměleckých škol, jak základních, tak středních i vyšších středních s nově koncipovanými programy.⁶

Na přelomu tisíciletí a na počátku 21. století přesto patřily ZUŠ stále na okraj vzdělávací soustavy ČR, myšleno tím především ve smyslu malého zájmu jak ze strany státní správy, tak samosprávy, reprezentované jednak Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR, jednak zřizovateli škol. Stále hrozilo opětovné zařazení ZUŠ mezi školská zařízení, jak tomu bylo před rokem 1989.

Teprve zařazením základního uměleckého vzdělávání do školského zákona č. 561/2004 a vypracováním Rámcového vzdělávacího programu a poté následným vytvořením systému Školních vzdělávacích programů, se základní umělecké školy staly plnohodnotnou součástí vzdělávací soustavy ČR a plní takto svoji nezastupitelnou roli ve znalostní společnosti 21. století.⁷

6. (ed.), **Průcha J.** *Pedagogická encyklopedie*. 1. vydání, Praha : Portál, 2009. str. 99

7. **Pacourek R.** *Role ZUŠ ve znalostní společnosti 21. století*. Praha, 2015, str. 11

ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ VZDĚLÁVÁNÍ

1.2 Charakteristika základního uměleckého vzdělávání

Základní umělecké vzdělávání poskytuje základy vzdělání v jednotlivých uměleckých oborech-hudebním, tanečním, výtvarném a literárně dramatickém. Je nedílnou součástí systému uměleckého vzdělávání v ČR.

I když základní umělecké vzdělávání neposkytuje stupeň vzdělání, je dosažení základů vzdělání v uměleckých oborech důležitým východiskem umožňujícím plynulý přechod i logickou prostupnost pro navazující vzdělávání ve středních, vyšších odborných školách uměleckého nebo pedagogického zaměření a v konzervatořích, popřípadě pro studium na vysokých školách s uměleckým nebo pedagogickým zaměřením.

Základní umělecké vzdělávání má podobu dlouhodobého, systematického a komplexního studia, jehož kvalita je zajišťována prostřednictvím vlastního hodnocení školy a externí evaluace. Základní umělecké vzdělávání rozvíjí a kultivuje umělecké nadání širokého okruhu zájemců, kteří prokáží potřebné předpoklady ke studiu a současně je rozsáhlou platformou pro vyhledávání umělecky talentovaných jedinců.

ZUŠ tak představuje důležitou a základní součást třístupňové řady uměleckého vzdělávání – 1. základní umělecká škola, 2. střední a vyšší odborné školy s uměleckým zaměřením a konzervatoře, 3. vysoké školy a akademie s uměleckým zaměřením. Ukončené vzdělání v ZUŠ není sice podmínkou pro přijetí na střední či vysokou školu s uměleckým zaměřením, je však velkou výhodou a kladně hodnocenou skutečností.

Uchazeči si volí podle svého zaměření studium v jednom uměleckém oboru, v případě zájmu se mohou vzdělávat i v dalším uměleckém oboru. Do studia zvoleného uměleckého oboru jsou přijímáni žáci na základě prokázaných předpokladů (přípravné studium) nebo talentové zkoušky (studium 1. a 2. stupně a studium pro dospělé). Pro zvlášť talentované jedince je možné zřídit studium s rozšířeným počtem vyučovacích hodin.

Studium daného uměleckého oboru (tj. studijní zaměření v daném uměleckém oboru) je na konci 1. a 2. stupně a studia pro dospělé zakončováno závěrečnou zkouškou, která může mít podobu absolventského vystoupení nebo vystavení výtvarných prací.⁸

ZUŠ umožňuje podchytit umělecké nadání (talent) jedince a toto nadání prostřednictvím dlouhodobého a systematického vedení dále rozvíjet. Žáci těchto škol jsou tak připravováni

8. (ed.), Průcha J. *Pedagogická encyklopedie*. 1. vydání, Praha : Portál, 2009. str. 99

pro neprofesionální uměleckou činnost, příp. na studium ve středních a vysokých školách uměleckého nebo pedagogického zaměření a v konzervatořích.

Základní umělecké vzdělávání se člení podle §109 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) na přípravné studium, základní studium I. a II. stupně, studium s rozšířeným počtem vyučovacích hodin a studium pro dospělé. Další podrobnosti o organizaci a průběhu základního uměleckého vzdělávání stanoví Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ve vyhlášce č. 71/2005 Sb., o základním uměleckém vzdělávání.

1.3 Obsah základního uměleckého vzdělávání

Základní umělecké vzdělávání odpovídá svým charakterem vzdělávání zájmovému, ale mezi zařízení pro zájmové vzdělávání zařazeno není. Svým zaměřením předchází vzdělávání střednímu, vyššímu odbornému a vysokoškolskému v uměleckých a pedagogických oborech těchto typů škol, k čemuž také směřuje vzdělávací obsah základního uměleckého vzdělávání. Vzdělávací obsah jednotlivých studijních oborů vyučovaných v základních uměleckých školách je vymezen „Rámcovým vzdělávacím programem pro základní umělecké vzdělávání“. Každá škola si poté určuje a stanovuje obsah uměleckého vzdělávání ve svém „Školním vzdělávacím programu“ na základě konkrétních podmínek a možností ve svém školním prostředí. Školní vzdělávací program každé školy včetně základních uměleckých škol musí vycházet z Rámcového vzdělávacího programu konkrétního stupně, druhu a oboru vzdělávání. Součástí studia jsou, kromě přímé výuky individuální, skupinové či kolektivní, také interní a veřejné výstupy a vystoupení žáků (koncerty, představení a výstavy), stejně jako jejich účast na soutěžích a přehlídkách jak na regionální, tak i mezinárodní úrovni.

1.4 Organizace základního uměleckého vzdělávání

Vzdělávání v základních uměleckých školách se realizuje v přípravném studiu, základním studiu I. stupně, základním studiu II. stupně, studiu s rozšířeným počtem vyučovacích hodin a studiu pro dospělé. Novinkou ve výuce ZUŠ je realizace výuky pro věkovou kategorii 55 let a starší v tzv. „Akademii umění a kultury pro seniory“, kterou organizuje zřizovatel konkrétní základní umělecké školy (u většiny pražských ZUŠ se jedná o Magistrát hlavního města Prahy, u mimopražských ZUŠ Krajský úřad nebo Obec s rozšířenou působností) a výuka v ní

je realizována na základě ustanovení ve Zřizovací listině konkrétní školy.⁹

Přípravné studium je určeno žákům od 5 let a trvá nejdéle 2 roky. V přípravném studiu jsou žáci hravým způsobem vedeni k rozvíjení elementárních návyků a dovedností potřebných pro základní studium, podněcuje se u nich zájem o umělecký obor, vnímání, fantazie.

Základní studium I. stupně je pro žáky od 7 let a podle vyhlášky o Základním uměleckém vzdělávání č. 71/2005 Sb.¹⁰ trvá v délce 4 až 7 let, Rámcový vzdělávací program zná základní studium I. stupně pouze sedmileté. Zaměřuje se především na rozvíjení individuálních dispozic žáků.

Základní studium II. stupně je určeno pro žáky od 14 let a trvá dle vyhlášky o základním uměleckém vzdělávání 3 nebo 4 roky, podle RVP je toto studium čtyřleté.

Pro žáky, kteří nenavštěvovali základní studium I. stupně, může škola zřizovat jednorocní přípravné studium ke vzdělávání v základním studiu II. stupně. V tomto studiu se předpokládá hlubší zájem, individuální schopnosti a dovednosti se rozvíjí na vyšší úrovni. Důraz je kladen na praktické uplatnění žáků a aktivní uměleckou činnost v kulturním a společenském životě. Vede poté k celoživotnímu vzdělávání.

Žákům, kteří prokážou mimořádné nadání a vynikající výsledky, může škola zajistit **studium s rozšířeným počtem vyučovacích hodin**. Umožňuje mimořádně nadaným žákům rozvíjet svůj potenciál v co největší míře, předpokládá se zvládnutí obsahu studia do větší hloubky a rychlejším tempem. Toto studium také připravuje žáky ke studiu na středních, vyšších odborných a vysokých uměleckých nebo pedagogických školách.

Dále může škola zřizovat **studium pro dospělé** v maximální délce 4 let. Obsah vzdělávání se řídí individuálními schopnostmi a dovednostmi studentů a jejich požadavky. Uskutečňuje se v souladu s koncepcí celoživotního vzdělávání.

Vybrané ZUŠ realizují výuku v **Akademii umění a kultury pro seniory**, které se zúčastní posluchači věkové kategorie 55 let a starší. Obsah vzdělávání se přizpůsobuje stejně jako ve studiu pro dospělé požadavkům a individuálním schopnostem a dovednostem jednotlivých studentů. Délka studia je 2 roky a je součástí celoživotního vzdělávání (viz výše).

9. *Akademie umění a kultury pro seniory HMP*. [http://skoly.praha-mesto.cz/87817_AKADEMIE-UMENI-A-KULTURY-PRO-SENIORY-HMP] Praha : autor neznámý, 2015.

10. Vyhláška č. 71/2005 Sb. *o základním uměleckém vzdělávání*. In: *Zákony V/2009: Sborník úplných znění zákonů pro státní správu, veřejnou správu a školství*. Český Těšín : Poradce, 2009

Výuka v hudebním oboru je realizována jako individuální (hra na hudební nástroj), některé vyučovací předměty probíhají jednak formou skupinové výuky (komorní a souborová hra), jednak formou kolektivní výuky (hudební nauka, pěvecký sbor, orchestry).

Výuka v oborech výtvarném, tanečním a literárně-dramatickém je organizována formou kolektivní výuky.

1.5 Cíle základního uměleckého vzdělávání

Pro základní umělecké vzdělávání se stanovují tyto cíle:

- Vytvářet a rozvíjet klíčové kompetence žáků, kultivovat jejich osobnost po stránce umělecké a motivovat je k celoživotnímu učení.
- Poskytovat žákům základy ve vzdělání ve zvoleném uměleckém oboru s ohledem na jejich potřeby a možnosti.
- Připravit žáky po odborné stránce pro vzdělávání ve středních a vyšších odborných školách uměleckého nebo pedagogického zaměření a na konzervatořích, případně pro studium na vysokých školách s uměleckým nebo pedagogickým zaměřením.
- Motivovat žáky k učení a spolupráci vytvořením příznivého sociálního, emocionálního a pracovního klimatu.

1.5.1 Cíle vzdělávací a výchovné

Obecné cíle vyjadřují záměry vzdělávání. Jsou to základní orientační body při přípravě a plánování vyučování. Často popisují větší objem učiva, většinou bývají formulovány abstraktním jazykem. Formulujeme je na začátku procesu plánování výuky. Mnohdy vyplývají z formulací uváděných v RVP, respektive ŠVP. Každý učitel ale může klást jinou váhu různým vzdělávacím cílům.

Mezi obecné vzdělávací cíle patří např.:

- Žáci budou umět v jednoduchých situacích běžného života adekvátně reagovat v cizím jazyce.
- Žáci budou respektovat základní pravidla slušného chování.
- Žáci se naučí zaznamenávat výsledky svých jednoduchých pozorování.

Formulování konkrétních cílů je jedním z prvních kroků, které je nutné udělat. Už při formulování konkrétních cílů výuky je důležité jasně stanovit, čeho se chce ve výuce dosáhnout.¹¹

Prvním impulsem k současnému světovému hnutí byla taxonomie výchovně vzdělávacích cílů od Benjamin Blooma (1956).¹² Jedná se o jednu z nejvýznamnějších pedagogických teorií ovlivňující koncepcí plánování výuky a tvorby kurikula. Její přínos je vnímán především z hlediska naznačení způsobu konkretizace a operacionalizace vzdělávacích cílů. Revidovaná Bloomova taxonomie zachycuje strukturu mezi jednotlivými druhy poznatků a kognitivních procesů a tím umožňuje adekvátně poskytovat bohatství vazeb při konkretizaci obecných vzdělávacích cílů. Taxonomie zahrnuje dimenzi poznatků a kognitivních procesů a má šest základních stupňů:

- Zapamatovat
- Rozumět
- Aplikovat
- Analyzovat
- Hodnotit
- Tvořit

Základní podmínkou úspěchu jakýchkoliv edukačních procesů je jasná cílová orientace a její konkretizace, specifické a odpovídající metodické ztvárnění. Vzhledem k tomu, že požadavky společnosti se v současnosti rychle vyvíjejí a mění, je třeba této problematice věnovat pozornost i dnes. Je např. zřejmé, že velký důraz se ve škole klade na vědomosti, začíná se zohledňovat potřeba rozvíjet klíčové kompetence, ale zřetel k duchovním hodnotám a k celkové kultivaci osobnosti ustupuje do pozadí. Tak se otevírají perspektivy pro nové formulování cílů výchovy a vzdělávání. A je proto velmi důležité tyto vzdělávací a výchovné cíle respektovat a implementovat do výuky.

1.5.2 Klíčové kompetence v základním uměleckém vzdělávání

V české i zahraniční odborné literatuře najdeme dva způsoby vymezení pojmu Klíčové

11. Výukové cíle. *Metodický portál RVP*. [Online] Národní ústav pro vzdělávání, 11. 5 2011. [Citace: 19. 6 2018.] www.rvp.cz.

12. (ed.), **Průcha J.** *Pedagogická encyklopedie*. 1. vydání, Praha : Portál, 2009. str. 136

kompetence¹³:

- Kompetence / klíčové kompetence jsou formulovány v různých teoretických definicích.
- Jsou vymečovány tím, že je v kurikulárních dokumentech popsán obsah jednotlivých kompetencí, nebo jsou charakterizovány cílové kategorie, resp. očekávané výstupy určitého vzdělávání.

Z mnoha zahraničních a domácích definic lze uvést jako typické tyto:

- **Kompetence** – Obecná způsobilost (*capability*) založená na vědomostech, dovednostech, zkušenostech, hodnotách a schopnostech, které si subjekt vytváří v důsledku svého vzdělání.
- **Klíčová kompetence** – souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince, jeho aktivní zapojení do společnosti, budoucí uplatnění v pracovním i mimopracovním životě i pro další vzdělávání.

Pojem „kompetence“ zavedl do vědeckého diskurzu lingvista *Noam Chomsky* v šedesátých letech minulého století v rámci teorie transformační generativní gramatiky. Během posledních desetiletí se pojem kompetence / klíčové kompetence rozšířil ze sféry odborného vzdělávání do všech vzdělávacích oblastí.

Klíčové kompetence v základním uměleckém vzdělávání jsou kompetence specifické a představují souhrn vědomostí, dovedností a postojů důležitých pro rozvoj žáka po stránce umělecké a pro jeho budoucí uplatnění v praktickém i profesním životě. Utváření těchto specifických klíčových kompetencí je zaměřeno především na rozvoj schopnosti žáků tvořit, vnímat a interpretovat umělecké dílo. Osvojení těchto kompetencí umožní žákovi vytvořit si pozitivní vztah k umění a kultuře, k ostatním lidem i k sobě samému. Při utváření klíčových kompetencí v základním uměleckém vzdělávání jsou využívány kompetence, které žáci získali či postupně získávají v předškolním, základním, středním, vyšším odborném i jiném vzdělávání.¹⁴

Utváření a rozvíjení klíčových kompetencí je celoživotním procesem. Podstatou základního uměleckého vzdělávání je vybavit žáky kompetencemi na takové úrovni, která je pro ně vzhledem k jejich osobnímu maximu v dané etapě dosažitelná. Smyslem není definitivní dosažení klíčových kompetencí, ale neustálé směřování k nim.

Klíčové kompetence jsou formulovány jako společné pro všechny čtyři umělecké obory

13. (ed.), **Průcha J.** *Pedagogická encyklopedie*. 1. vydání, Praha : Portál, 2009. str. 242

14. Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání. VÚP, Tauris : 2010., str. 14

základního uměleckého vzdělávání, tj. obor hudební, výtvarný, taneční a literárně dramatický.

Jedná se o tyto základní klíčové kompetence:

Kompetence k umělecké komunikaci:

- žák disponuje vědomostmi a dovednostmi, které mu umožňují samostatně volit a užívat prostředky pro umělecké vyjádření.
- žák proniká do struktury a obsahu uměleckého díla a je schopen rozpoznat jeho kvalitu.

Kompetence osobnostně sociální:

- Žák disponuje pracovními návyky, které jsou utvářeny soustavnou uměleckou činností a které formují jeho morálně volní vlastnosti a hodnotovou orientaci.
- žák účelně se zapojuje do společných uměleckých aktivit a uvědomuje si svoji odpovědnost za umělecké dílo.

Kompetence kulturní:

- žák je vnímavý k uměleckým a kulturním hodnotám a chápe je jako důležitou součást lidské existence.
- žák aktivně přispívá k vytváření i uchování uměleckých hodnot a k jejich předání dalším generacím.

1.6 Pedagogičtí pracovníci

Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu (dále jen "přímá pedagogická činnost"); je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy nebo zaměstnancem státu nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociální péče.¹⁵

Z výkladu tohoto zákona vyplývá, že mezi pedagogické pracovníky zahrnujeme učitele, vychovatele, speciální pedagogy, psychology, pedagogy volného času, asistenty pedagoga, trenéry a vedoucí pedagogické pracovníky. Všichni pedagogičtí pracovníci musí splňovat

15. Zákon č. 363/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů, § 2.

předpoklady pro výkon své funkce, které jsou také definovány v Zákoně o pedagogických pracovnících.

1.6.1 Osobnost pedagogického pracovníka

Učitelova osobnost má ve vyučovací a výchovné práci stále rozhodující, hlavní úlohu. Předpokladem kladného vlivu na žáky je autorita učitele, jeho kvalifikovanost a působivost jeho osobnosti. Autorita učitele je přitom značně závislá na jeho společenské a odborné pověsti, na jeho charakterových a morálních vlastnostech a řídicích schopnostech. Učitel imponuje žákům především svým kladným a spravedlivým postojem k nim, a teprve pak svými znalostmi a pracovními schopnostmi, klidem a objektivností. Pro svého oblíbeného učitele žáci často vykazují zvýšené pracovní úsilí.

Existuje řada typologií, které dělí učitele dle různých faktorů. Známe typologii dle *Lewina* (dominantní, nezasahující, integrační), *Caselmannovu* typologii (základní rozdělení logotrop a paidotrop), *Döringovu* typologii (náboženský, estetický, sociální, teoretický, ekonomický, mocenský) a další druhy typologií pedagogických pracovníků.¹⁶

Na učitelově osobnosti a na jejích morálních, odborných i pedagogických kvalitách závisí průběh a zároveň výsledek celého výchovně vzdělávacího procesu. Jedná se o jeden ze základních problémů pedagogické teorie.

Požadavky na učitelovu osobnost můžeme zobecnit na čtyři základní oblasti:

1. šíře a hloubka všeobecného vzdělání
2. odborné vzdělání
3. osobnostní vlastnosti
4. organizační dovednosti

Důležitou vlastností osobnosti kvalitního a úspěšného pedagoga je schopnost reflexe vlastní činnosti neboli **sebereflexe**. Takový učitel má schopnost uvědomovat si vlastní poznatky, zkušenosti a prožitky ze své pedagogické činnosti. Úspěšný pedagog ve své sebereflexi popisuje, analyzuje, hodnotí, uspořádává a zobecňuje vlastní pedagogické poznatky.

16. KOHOUTEK, Rudolf. Typologie osobnosti učitelů [online]. Kohoutek.blog.cz, 2009-12-27 [cit. 2016-11-12].

1.6.2 Kvalifikace učitele ZUŠ

Pedagogický pracovník, který chce vykonávat svoji práci kvalitně, musí být nejen kladnou osobností, ale musí být také vzdělaný. Kvalifikační předpoklady pro výkon práce pedagogického pracovníka v ZUŠ určuje Zákon o pedagogických pracovnících (viz výše). Po jeho novele v roce 2015 vznikla možnost udělení tzv. vyjímek ze vzdělání učitelům, kteří nesplňují kvalifikační požadavky podle tohoto zákona, ale byli nebo jsou výkonnými umělci nebo výtvarnými umělci v souladu se zněním Autorského zákona. Těmto učitelům může ředitel školy udělit vyjímku ze vzdělání a uznat předpoklad odborné kvalifikace učitele předmětu odpovídajícího uměleckému zaměření učitele pro účely tohoto zákona na dané škole za splněný.¹⁷

Učiteli základních uměleckých škol jsou ve většině případů vzdělání umělci s dlouholetou uměleckou i pedagogickou praxí, kteří svojí aktivní činností dávají vzor svým studentům a žákům. Na tomto typu škol platí více než kde jinde, že dobrý učitel by měl být i kvalitním praktikem. Výuku hry na klavír nebo moderního tance není možné nastudovat a vyčíst pouze z odborné literatury. Naopak ale platí, že vynikající umělec a praktik musí vždy být vynikajícím učitelem.

1.7 Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Další vzdělávání pedagogických pracovníků (dále jen DVPP) je pro učitele povinné ze *Zákona o pedagogických pracovnících*.¹⁸ Dle tohoto zákona mají pedagogové po dobu výkonu své pedagogické činnosti povinnost dalšího vzdělávání, kterým si obnovují, udržují a doplňují kvalifikaci. Zároveň se pedagogičtí pracovníci mohou účastnit dalšího vzdělávání, kterým si zvyšují svoji odbornou kvalifikaci. Studium k prohloubení odborné kvalifikace (povinným průběžným vzděláváním) si pedagogičtí pracovníci upevňují, obnovují a doplňují odbornou kvalifikaci zejména o nové poznatky z oblasti pedagogiky, psychologie, teorie výchovy, obecné didaktiky, oborových didaktik a prevence sociálně patologických jevů. Ředitel školy organizuje DVPP podle plánu dalšího vzdělávání, při jehož stanovení je nutno přihlížet ke studijním zájmům pedagogického pracovníka, potřebám a rozpočtu školy. Zákon přiznává pedagogickým pracovníkům 12 pracovních dnů volna k samostudiu v průběhu jednoho školního roku s náhradou platu ve výši ušlého platu. Jak již bylo výše naznačeno, DVPP

17. Zákon č. 363/2004 Sb., *o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů*, § 2 ods. 2

18. tamtéž, Hlava IV, §10.

organizuje ředitel školy podle plánu dalšího vzdělávání. Z toho lze tedy odvodit i základní obsahové zaměření studia. Ředitel školy nemá právo určovat zaměstnanci obsah vzdělávání, ale na druhé straně má právo vědět, zda volno bylo využito k samostudiu.

DVPP je systematický a koordinovaný proces, který navazuje na pregraduální vzdělávání a trvá po celou dobu profesní dráhy pedagogického pracovníka. DVPP je v České republice součástí celoživotního vzdělávání a je těžištěm profesního rozvoje učitelů. Učitel má současně právo i povinnost účastnit se DVPP, jenž plní dvě hlavní funkce: standardizační a rozvojovou. To znamená, že DVPP zabezpečuje udržení kvality a úrovně stávajícího vzdělávacího systému a zároveň slouží jako nástroj, který podporuje jeho rozvoj a inovace. Nové úkoly vyžadují nejen kvalitní přípravu na školách vzdělávajících učitele, ale i další vzdělávání a dodatečné získávání či zvyšování kvalifikace nejen v oboru, ale i v metodice, didaktice, pedagogice, psychologii a ve specializovaných činnostech.

DVPP se může uskutečňovat pouze prostřednictvím akreditovaných vzdělávacích programů v akreditovaných vzdělávacích institucích.

Co se týče DVPP, devět z deseti učitelů je považuje za důležité. Pro sedm z deseti je nabídka těchto kurzu dostatečná a dvě třetiny učitelů se kurzu dalšího vzdělávání aktuálně účastní. Důvodem pro účast v těchto kurzech je nejčastěji potřeba zvyšování kvality práce a obecný zájem o obor.¹⁹

Důležitým trendem v dalším vzdělávání učitelů je respektování nejen skutečných potřeb učitelů, ale i jejich znalostí a zkušeností a důraz na reflexi. Učitel by si měl sám na základě reflektování své pedagogické činnosti sestavit vlastní plán dalšího vzdělávání a podílet se na tvorbě a realizaci celoškolního plánu dalšího vzdělávání učitelů.

Všeobecný vývoj směrem k samostatnějším vzdělávacím programům škol posiluje tendenci propojit osobní profesní rozvoj učitele s rozvojem celé školy. Rozšířené jsou aktivity vzájemného vzdělávání-nejčastěji uváděným zdrojem rozvoje didaktických kompetencí jsou konzultace s kolegy a vzájemné hospitace.

Kromě vzdělávacích aktivit spojených se školou a systémem dalšího vzdělávání má učitel řadu jiných možností vzdělávání. Vedle samostudia to jsou to např. programy celoživotního vzdělávání určené nejen učitelům, nebo participace na osvětových a vzdělávacích aktivitách

19. Předpoklady a vzdělávací potřeby pedagogů www.msmt.cz. [Online] 2009. [Citace: 8. 7 2018.] <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/predpoklady-a-vzdelavaci-potreby-pedagogu>

mimo školství.²⁰

Učitelské vzdělávání má dvě fáze. První je profesní příprava – studium, v druhé fázi procházejí učitelé různými formami dalšího vzdělávání. V širším významu lze další vzdělávání učitelů charakterizovat takto:

1. celoživotní rozvíjení profesních kompetencí, které navazuje na přípravné vzdělání.
2. všechny aktivity, které v návaznosti na dosaženou kvalifikaci učitele slouží k udržení a zvýšení jeho profesní zdatnosti.
3. vzdělávací aktivity, do nichž se učitelé zapojují, aby rozšířili a zdokonalili své znalosti, dovednosti a rozvíjeli své profesní postoje.

Druhá fáze učitelského vzdělávání je také označována jako **profesní rozvoj**, který lze rozčlenit na profesní zdokonalování vlastní učitelskou praxí, samostudium a **další vzdělávání učitelů**. Pojem se potom užívá v užším významu a je definován jako **institucionalizovaná část profesního rozvoje učitele**.

Pojem další vzdělávání učitelů není v české školské legislativě zakotven. Zákon č. 561/2004 Sb., zákon č. 563/2004 Sb. a vyhláška č. 317/2005 Sb.²¹ užívají pojem **další vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP)**.

1.7.1 Pedagogické cíle a potřeby

Za hlavní úkol dalšího vzdělávání učitelů je často považováno zavádění inovací a změna vzdělávacích obsahů i metod. Stejně významná jako inovační funkce je ovšem i funkce stabilizační – úkolem dalšího vzdělávání učitelů je i udržování a rozvoj stávajícího školského systému a stávající úrovně vzdělávání.

Nejčastěji bývá uváděno pět cílů dalšího vzdělávání učitelů:

1. zdokonalování profesních dovedností učitelů
2. vnitřní rozvoj školy
3. zdokonalování vyučovacího a učebního procesu
4. zavádění inovací a změn ve vzdělávání
5. osobnostní vývoj učitelů

20. (ed.), **Průcha J.** *Pedagogická encyklopedie*. 1. vydání, Praha : Portál, 2009, str. 415

21. Vyhláška č. 317/2005 Sb. *o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků*

1.7.2 Druhy dalšího vzdělávání učitelů

Některé země, např. Německo, Norsko, Island nebo ČR, rozlišují dvě skupiny vzdělávacích programů v rámci dalšího vzdělávání učitelů. Můžeme to specifikovat na příkladu ČR, příp. Německa, kde se odlišuje (a to i v legislativě) **kvalifikační další vzdělávání** od prohlubování odborné kvalifikace, tedy od **průběžného dalšího vzdělávání**. U nás další vzdělávání učitelů specifikuje vyhláška č. 317/2005 Sb.

Do kvalifikačního vzdělávání je řazeno vzdělávání ředitelů a dalších řídicích pracovníků školy, tedy studium školského managementu. Další vzdělávání ředitelů jakožto hlavních tvůrců koncepce pedagogické činnosti jednotlivých škol je považováno za základní faktor ovlivňující rozvoj dalšího vzdělávání personálu školy.

Programy průběžného dalšího vzdělávání se zaměřují na aktuální teoretické a praktické otázky vzdělávání a výchovy. Obsahem takového vzdělávání učitelů jsou zejména nové poznatky z pedagogiky, psychologie, obecné i oborové didaktiky, nové poznatky z vědních, technických i uměleckých oborů, prohlubování znalostí cizích jazyků apod. Specifický význam má tento druh vzdělávání při **implementaci kurikulárních reforem**.

Vzdělávání ke splnění základních i kvalifikačních předpokladů je povinné. V ČR je učitelům (všem pedagogickým pracovníkům) zákonem stanovena po dobu jejich pedagogické činnosti povinnost dalšího vzdělávání, kterým si obnovují, upevňují a doplňují kvalifikaci.²²

Další vzdělávání pedagogických pracovníků se může uskutečňovat pouze prostřednictvím akreditovaných vzdělávacích programů v akreditovaných vzdělávacích institucích. V současné době působí v ČR kolem 100 akreditovaných vzdělávacích institucí nabízející své služby pedagogům.²³

Oblast DVPP je upravena těmito právními normami:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) - § 7, 115, 160, 164, 169 (druh školského zařízení pro DVPP, financování DVPP, povinnost ředitele vyvářet podmínky pro DVPP)
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů - Hlava IV, § 24, 25, 26, 27, 28, 29 (Pedagogičtí pracovníci mají po dobu výkonu své pedagogické činnosti povinnost dalšího vzdělávání, kterým si obnovují, udržují a doplňují kvalifikaci)

22. (ed.), **Průcha J.** *Pedagogická encyklopedie*. 1. vydání, Praha : Portál, 2009, str. 415

23. internetové stránky NIDV <http://rozcestnik.nidv.cz/front/sekce/22?idCategory=22>

- Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků

K dalšímu vzdělávání pedagogickým pracovníkům přísluší volno v rozsahu 12 pracovních dnů ve školním roce.

Jednotlivé druhy dalšího vzdělávání vymezuje vyhláška o dalším vzdělávání. Jsou jimi:

- studium ke splnění kvalifikačních předpokladů,
- studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů
- studium k prohlubování odborné kvalifikace

1.8 Další vzdělávání pedagogických pracovníků v základním uměleckém školství

Další vzdělávání pedagogických pracovníků je ze zákona povinné i pro učitele ZUŠ. Jedná se ale o jeden z nejslabších článků v dodržování Zákona o pedagogických pracovnících jak ze strany managementu-ředitele školy, tak pedagogů samotných. Je pravdou, že odborně zaměřených kurzů a seminářů DVPP pro pracovníky ZUŠ není zdaleka tolik jako v jiných oblastech školství, přesto je možné je vyhledat a absolvovat. Hlavním problémem je ale především neochota velké většiny učitelů ZUŠ se těchto akcí nad rámec přímé a nepřímé pedagogické povinnosti zúčastňovat, stejně tak i mnohdy malá snaha managementu-ředitelů škol svým pedagogům tyto akce doporučovat či je přímo organizovat ve své škole. Na druhou stranu ale vzdělávacích akcí určených k DVPP učitelů ZUŠ je velmi málo a jsou většinou oborově stejně zaměřeny. Většina kurzů či seminářů se týká studijního zaměření hra na zobcovou flétnu, případně jsou určeny pro učitele výtvarného oboru ZUŠ. Učitelé ZUŠ se ale mohou zúčastňovat i akcí vzdělavatelů s obecnou pedagogickou tematikou, např. pedagogiky, didaktiky, teorie výchovy apod. Těchto vzdělávacích akcí se ale bohužel učitelé ZUŠ téměř nezúčastňují.

Podle průzkumů na ZUŠ zcela chybí systematické vzdělávání v oblasti řízení a personální politiky. Bylo proto zadáno a realizováno vypracování projektu, který si dal za cíl odstranění tohoto nedostatku a přispění ke kvalitnějšímu řízení a personální práci na ZUŠ.²⁴

24 *Zvyšování kompetencí vedoucích pracovníků ZUŠ (ZVYKOM)* [on-line]. [cit. 20-11-12] dostupné na: <http://nidv.cz/cs/projekty/projekty-esf/zvykom.ep/>

1.8.1 Možnosti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků ZUŠ

Jak již bylo uvedeno výše, pedagogové ZUŠ nejeví o své další profesní vzdělávání velký zájem. Výjimkou jsou ti učitelé, kteří nesplňují požadavky na výši vzdělání dle Zákona o pedagogických pracovnících a dle tohoto zákona si své vzdělání musí zvýšit, případně doplnit. I v takovém případě mohou ale ředitelé škol udělit tzv. výjimky ve vzdělání podle Zákona o pedagogických pracovnících, které se mohou týkat učitelů ZUŠ, kteří nesplňují podmínku vzdělání dle ZPP, ale ve svém oboru dosáhli vynikajících úspěchů a mají zde dlouholetou profesionální praxi (jako příklad uvedu jednoho z našich nejlepších jazzových bubeníků, který vystudoval před rokem 1989 tzv. Lidovou konzervatoř bez statutu státní konzervatoře a VOŠ, a který díky výjimce ve vzdělání vyučuje na ZUŠ studijní zaměření hra na bicí, nebo bývalého vedoucího a hudebního režiséra nahrávacího studia hudebního skladatele Karla Svobody, který nemá žádné odborné hudební vzdělání, ale díky své profesionální praxi a výjimce ve vzdělání může vyučovat na ZUŠ studijní zaměření elektronické zpracování hudby a zvuková tvorba.

Dalším z důvodů, proč se učitelé ZUŠ velmi málo a neochotně zúčastňují DVPP je ta skutečnost, že většina z nich je sama výkonnými umělci a neustále se sami musí zlepšovat ve svém oboru, pracovat na sobě z hlediska profesionálního umělce a tím poté předávat svoje nově získané vědomosti a zkušenosti svým žákům. Týká se to především pedagogů hudebního oboru ZUŠ, ale stejný přístup k neustálému sebezlepšování se mají i profesionální herci, tanečníci či výtvarníci, kteří působí také jako učitelé na ZUŠ. A s tímto důvodem souvisí i ta skutečnost, že mnozí pedagogové ZUŠ působící jako profesionální umělci vyučují na tomto typu škol pouze na částečně úvazky, díky čemuž jsou především časově velmi zaneprázdnění a na potřebu dalšího vzdělávání jim nezbývá čas. Jak k tomuto problému má přistoupit ředitel školy, když např. na jeho škole vyučuje profesionální kontrabasista studijní zaměření hra na kontrabas v malém částečném úvazku, hraje profesionálně v operním orchestru, kde studuje a nacvičuje stále nové skladby a vylepšuje tím svoji techniku hry, tím pádem z především časového zaneprázdnění neplní povinnost DVPP, ale jeho žáci jsou důležitými členy školních souborů a orchestrů, ve kterých hrají a které by bez jejich účasti nemohly existovat a pracovat?

Proces kurikulární reformy základního uměleckého vzdělávání v České republice a realizace národních a grantových projektů Národním institutem pro další vzdělávání vyvolaly potřebu posílení dalšího vzdělávání učitelů a managementu základních uměleckých škol a

vytvoření specifické a funkční struktury a systému vzdělávání pro tuto cílovou skupinu napříč celou republikou. Vznikla potřeba vytvořit celostátně systematickou podporu vzdělávání pedagogů a manažerů ZUŠ v souvislosti s probíhající kurikulární reformou v oblasti uměleckého vzdělávání – RVP ZUV byl schválen v roce 2010 a od 1. 9. 2012 základní umělecké školy v celé republice vyučují podle vlastních školních vzdělávacích programů, přičemž proces zavádění ŠVP do praxe bude trvat minimálně 7 let. Situace v poskytování metodické pomoci základním uměleckým školám v této oblasti ale není oficiálně, odborně ani lektorsky zajištěna a není nijak koordinována.

Proto došlo od 1. 2. 2014 k vyčlenění vzdělávací oblasti Základní umělecké vzdělávání ze stávající vzdělávací oblasti Základní vzdělávání. V rámci nové vzdělávací oblasti jsou zajišťovány státem požadované kroky při zavádění školních vzdělávacích programů do praxe, tj. bude uměleckým školám poskytována kvalitní metodická podpora, a bude připraven a realizován celostátně celistvý systém dalšího vzdělávání učitelů ZUŠ.

Vzdělávací programy budou navazovat na projekty již ověřenými obsahy i strukturou dalšího vzdělávání učitelů ZUŠ. Především však budou specificky cílené pro pedagogické pracovníky základních uměleckých škol, jejichž vzdělávací potřeby jsou odlišné od vzdělávacích potřeb učitelů základních škol. Potřeba širší a kvalitnější nabídky vzdělávacích programů pro učitele základních uměleckých škol byla v uplynulém období často deklarována, např. výzkum v rámci projektu Podpora ZUŠ.²⁵

Struktura nabídky NIDV je koncipována tak, aby co nejlépe vystihla požadavky z terénu a podpořila zahájenou kurikulární reformu v českých ZUŠ. Konkrétně se jedná o tři paralelně a nezávisle na sobě fungující pilíře:

1. Nabídka jednodenních či vícedenních kursů pro učitele všech oborů vyučovaných na ZUŠ a odborné semináře zaměřené na problematiku ICT ve škole.
2. Nabídka jednodenních či vícedenních kursů pro učitele všech oborů vyučovaných na ZUŠ a odborné semináře zaměřené na problematiku ICT ve škole.
3. Celoroční cyklický vzdělávací program během jednoho školního roku a celostátní vícedenní programy pro učitele všech čtyř oborů ZUŠ.

Tyto pilíře jsou obsahově členěny jak pro začínající učitele, tak pro zkušené učitele a také pro ředitele ZUŠ. První oblast se věnuje začínajícím učitelům, kteří zahajují svou

25. Metodická podpora pedagogů základních uměleckých škol v oblasti řízení zavádění školních vzdělávacích programů (Podpora ZUŠ) . <https://www.nidv.cz>. [Online] [Citace: 8. 7. 2018.] https://www.nidv.cz/media/materialy/podpora_zus/Souhrnna_informace_o_projektu_Podpora_ZUS.pdf.

pedagogickou kariéru, zde získají základní informace o zařazení ZUŠ ve vzdělávacím systému ČR, budou umět odlišit základní umělecké vzdělávání od zájmového, seznámí se s principy kurikulární reformy a pochopí provázanost uměleckého vzdělávání v ČR (ZUŠ–konzervatoře-AMU apod.). Druhá oblast je pro zkušené učitele, kteří se již pedagogické činnosti dlouhodobě věnují a potřebují si doplnit znalosti v oblastech osobního managementu, realizace a aktualizace ŠVP, v obecné didaktice a práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Třetí oblast se věnuje ředitelům ZUŠ. Především jde o oblast time managementu (plánování, organizace práce, řešení problematiky syndromu vyhoření apod.). Dalším okruhem je získání schopnosti správně a účelně zajistit vlastní hodnocení školy, řídit proces aktualizace ŠVP a zajistit jeho naplňování.²⁶

1.8.2 Analýza vzdělávacích potřeb pedagogických pracovníků ZUŠ

Vzdělávací potřeby vznikají jako hypotetický stav (uvědomovaný nebo neuvědomovaný), kdy jedinci chybí znalosti nebo dovednosti, které mají význam pro jeho další existenci a zachování psychických (i fyzických) nebo společenských funkcí. Také je možné je charakterizovat jako **rozdíl mezi aktuálním výkonem a předem definovaným standardem výkonnosti**. Vzdělávací potřeby na obecné rovině vznikají z tendence jednotlivce mezi svými možnostmi a možným sociálním a pracovním uplatněním.

Vzdělávací potřeba je tedy představována jakoukoliv disproporcí mezi znalostmi, dovednostmi, přístupem, porozuměním problému na straně pracovníka a tím, co požaduje pracovní místo nebo co vyplývá z organizačních či jiných změn. Tzn. rozdíl mezi tím, „co je“, a tím, „co je žádoucí“. Způsob, jak to provést, je vyžádat si informace od všech, kteří budou tímto procesem ovlivněni.²⁷

Analýza potřeb vzdělávání v podstatě spočívá ve shromažďování informací o současném stavu znalostí, schopností a dovedností pracovníků, o výkonnosti jednotlivců, týmů a organizací a v porovnání zjištěných údajů s požadovanou úrovní. Výsledkem analýzy je pak zjištění mezer ve výkonnosti, které je třeba eliminovat, se zaměřením na takové, které je možné odstranit vzděláváním.

26.ec.europa.eu.epale/cs/resource-centre/content/narodni-institut-pro-dalsi-vzdelavani-ma-koncepci-vzdelavani-ucitelu-zus. [Online] [Citace: 6. 7. 2018.]

27. Mgr. Hana Bartoňková, *Firemní vzdělávání*, 1.vydání Praha: Grada Publishing, 2010, str. 119

Rozlišujeme dva druhy vzdělávacích potřeb: **reaktivní (výkonnostní) a proaktivní**. *Reaktivní – výkonnostní vzdělávací potřeba* je aktuální v případě, že je na pracovišti a má vztah ke strategii organizace a plánu lidské síly. V takovémto případě se volí spíše cesta sestavení souboru kompetencí, práce s dokumenty nebo tvorba kompetenčního modelu.

Analýza vzdělávacích potřeb v podstatě spočívá ve shromažďování informací o současném stavu znalostí, schopností a dovedností pracovníků, o výkonnosti jednotlivců, týmů a organizací-škol, a v porovnání zjištěných údajů s požadovanou úrovní. Výsledkem analýzy je zjištění mezer ve výkonnosti, které je třeba eliminovat, se zaměřením na takové, které je možno odstranit vzděláváním. Dalším výsledkem je pak návrh vhodného vzdělávacího programu.

Při identifikaci potřeb vzdělávání je třeba porovnávat dvě úrovně výkonnosti, a to **standartní** (požadovanou, optimální, plánovanou) výkonnost a **současnou** (existující, reálnou) výkonnost. Rozdíl mezi těmito dvěma úrovněmi představuje **výkonnostní mezeru**.²⁸

Hlavní cílem vzdělávacích aktivit v organizaci-škole je zvýšení výkonnosti, a to jak jednotlivce, tak i oddělení a celé organizace. Výkon je možno posoudit, je-li k dispozici určitá porovnávací úroveň – standard, tedy existují-li vzdělávací a výkonnostní standardy. **Vzdělávacím standardem** je schopnost, kterou pracovník-učitel získá v průběhu procesu dalšího vzdělávání. **Výkonnostním standard** poskytuje informace o tom, co zaměstnanec dokáže vykonat za normálních, tedy standardních pracovních podmínek.

Zjišťování současné výkonnosti začíná sběrem informací, které dokážou popsat výkonnost a určit jejich velikost. Bez stanovení požadované úrovně výkonnosti chybí výchozí základna. Zjištěnou úroveň výkonnosti poté porovnáme s tímto standardem. Při analýze potřeb je třeba jasně definovat a odlišovat výkonnost školy jako celku, výkonnost týmu, individuální chování, individuální výkonnost a kompetence jednotlivce. Tímto ujasněním na začátku procesu je možné předejít mnohým možným nedorozuměním.

Základem **identifikace vzdělávacích potřeb** je strategická analýza vzdělávacích a rozvojových potřeb na plánované období (obvykle školního roku), následovaná analýzou vzdělávacích potřeb skupin nebo týmů a jednotlivých pracovníků. Pozornost by měla být věnována nejen deficitům ve znalostech, dovednostech a pracovním jednání, postojích a aktivitách členů organizace, ale také možnostem rozvoje potencialů pracovníků. Na základě

28. doc. Ing. Josef Vodák, doc. Ing. Alžběta Kucharčíková, *Efektivní vzdělávání zaměstnanců*, 2. vydání Praha: Grada Publishing, 2011, str. 85

analýzy vzdělávacích potřeb, určení klíčových problémů a zvážení stanoviska expertů lze kvalifikovaně rozhodnout, které vzdělávací a rozvojové potřeby se stanou prioritami a budou přednostně naplňovány.²⁹

Identifikace vzdělávacích potřeb vychází z procesu zjišťování (diagnózy) vzdělávacích potřeb na třech úrovních – jednotlivce, tým a firma (škola). Nejčastěji používanými metodami zjišťování vzdělávacích potřeb jsou **analýzy dokumentů, dotazníková šetření (ankety a průzkumy), řízené rozhovory, kreativní workshopy, pozorování (monitoring) a hodnocení výsledků, respektive výstupy z hodnocení adaptačního procesu a pracovního výkonu**. Proces zjišťování vzdělávacích potřeb je nejen první fází cyklu dalšího vzdělávání, lze ho považovat také za součást řízení pracovního výkonu.³⁰

Na identifikaci vzdělávacích potřeb také navazuje etapa plánování a **přípravy realizace vzdělávacích akcí**. Obvykle jsou v jejím počátku stanoveny (vyjednány) priority procesu vzdělávání. Jak již bylo výše několikrát uvedeno, vzdělávací potřeby pedagogických pracovníků základních uměleckých škol jsou z jedné strany velmi malé a z druhé strany velmi omezené především co se týče nabídky dalšího odborného vzdělávání učitele ZUŠ ve svém oboru, který na škole vyučuje. Velké množství pedagogů (více jak 50 %) jsou sami profesionálními umělci, kteří na sobě musí z profesního hlediska stále neustále pracovat a své profesní zkušenosti předávají svým žákům. Další skupinou pedagogů ZUŠ jsou mladí začínající učitelé, většinou ještě studenti uměleckých nebo pedagogických fakult vysokých škol (již ale absolventi Konzervatoří nebo podobných uměleckých VOŠ se splněním podmínky kvalifikovanosti dle Zákona o pedagogických pracovnících), kteří ve svém studiu získávají nové zkušenosti, které dále také předávají svým žákům. A třetí skupinou učitelů ZUŠ jsou již starší pedagogové, tzv. praktici, kteří se této profesi věnují téměř po celý život s kvalitnějšími nebo méně kvalitními výsledky a výstupy, a kterým jejich třídami prošlo velké množství žáků více či méně talentovaných a schopných pro studium svého uměleckého oboru. Tito učitelé těží ze svých mnohaletých zkušeností a praxe a v téměř absolutní většině již nebudou své pedagogické metody a přístupy měnit.

Dalším problémem kromě nezájmu učitelů ZUŠ o DVPP a jejich neochoty se dále vzdělávat z různých důvodů (lenost, časové vytížení, možnost vzdělávání u jiné organizace atd.) je nedostatek odborných akreditovaných kursů pro pedagogické pracovníky vyučujících na ZUŠ. Příkladem je jedna z největších vzdělávacích agentur v ČR Descrates, která odborné

29. **PhDr. Michaela Tureckiová, CSc.**, *Rozvoj a řízení lidských zdrojů*, 1. vydání Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, str. 83

30. **PhDr. Michaela Tureckiová, CSc.** *Řízení a rozvoj lidí ve firmách*, 1. vydání Praha: Grada Publishing, 2004, str. 22

kurzy s tematikou vzdělávání na ZUŠ vůbec nepořádá a zaměřuje se v tomto pouze na všeobecné pedagogické, psychologické a didaktické semináře apod. Jak ale vyplynulo z dotazníkového šetření mezi učiteli ZUŠ, jejich největší zájem o další vzdělávání spočívá v doplnění si odborných znalostí potřebných pro rozvoj jejich odborné výuky (viz Výzkumná část této práce). Výjimkou v tomto problému je Národní institut dalšího vzdělávání (NIDV), který pořádá a organizuje vzdělávací programy zaměřené na problematiku základního uměleckého vzdělávání. Tyto vzdělávací programy jsou jak všeobecného charakteru (např. Konverzační kurs anglického jazyka, Začínající učitel, Zkušený učitel, Studium pedagogiky apod.), tak i s odborným zaměřením na problematiku výuky v konkrétním uměleckém oboru vyučovaném na ZUŠ, tak i např. jednotlivého nástroje vyučovaného v hudebním oboru (Využití nových forem a metod ve výuce strunných nástrojů, Hra na elektronické klávesové nástroje, Využití nových metod a forem ve výuce v pěveckém oddělení ZUŠ, Celostátní setkání učitelů výtvarných oborů ZUŠ apod.).³¹ Všechny vzdělávací programy pořádané NIDV jsou samozřejmě akreditované a vedou je kompetentní lektori s mnohaletou pedagogickou praxí v základním uměleckém vzdělávání.

Problémem ale zůstávají odborné vzdělávací programy, semináře a kurzy pro méně naplněné studijní obory a vzdělávací zaměření vyučované na ZUŠ, jako např. v hudebním oboru Hra na kontrabas, Hra pozoun nebo Elektronické zpracování hudby a zvuková tvorba a jiné, v taneční oboru studium moderních tanců ve vzdělávací oblasti Taneční tvorba a interpretace, v literárně dramatické oboru např. při nácviu vyjadřovacích prostředků pantomimy a mimiky ve vzdělávací oblasti Interpretace a tvorba a ve výtvarném oboru např. digitální zpracování fotografie v studijní oblasti Recepce a reflexe výtvarného umění.³² Odborných kursů pro tato studijní zaměření a vzdělávací oblasti se koná v průběhu školního roku velmi málo, mnohdy žádný. A pokud již takovýto akreditovaný vzdělávací program či kurs je organizován, tak je pro velkou část učitelů ZUŠ nedostupný buď z důvodu místa konání a velké vzdálenosti od působiště učitele, nebo z časového důvodu (pořádání kursu v pracovním týdnu v době výuky učitele) nebo z finančních důvodů (finanční nákladnost programu samotného, úhrada cestovních nákladů, ubytování a stravování). V takovémto případě učitelé ZUŠ se mnohdy odborného vzdělávacího programu nezúčastní a nahradí je finančně přijatelným všeobecným vzdělávacím programem v místě svého bydliště či působiště, případně přímo ve své škole.

31. Vzdělávací programy. *Národní institut pro další vzdělávání*. [Online] [Citace: 8.. 7. 2018.] https://www.nidv.cz/vzdelavaci-programy?f=s_ZU%C5%A0.

32. Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání. VÚP, Tauris : 2010., str. 14

Naopak pro některá studijní zaměření především v hudebním oboru ZUŠ je pravidelně jak v průběhu školního roku, tak v době letních prázdnin, poměrně mnoho vzdělávacích akcí pro učitele ZUŠ. Jedná se především o studijní zaměření hra na zobcovou flétnu a hra na klavír, případně hra na kytaru. Uvedené hudební nástroje jsou nejvíce rozšířené a oblíbené ve výuce v ZUŠ a také na ně vyučuje nejvíce učitelů v hudebním oboru ZUŠ. Pro všechny tyto nástroje jsou pravidelně pořádány vzdělávací akce a mnozí učitelé ZUŠ se jich pravidelně a s oblibou zúčastňují. Uveďme v oboru hra na zobcovou flétnu např. letní kursy v rámci Letní školy staré hudby v Prachaticích nebo Mezinárodní letní školu staré hudby ve Valticích. V průběhu školního roku některé školy pořádají cykly seminářů DVPP pro učitele zobcové flétny (např. konzervatoře v Brně a Ostravě). Podobná situace je i ve vzdělávací nabídce dalšího vzdělávání pro učitele jak zmíněných studijních zaměření hra na klavír a hra na kytaru. Pro jiné hudební nástroje vyučované na ZUŠ a zároveň i další umělecké obory těchto škol (výtvarný, taneční a literárně dramatický) tak rozsáhlá nabídka na další odborné vzdělávání pedagogických pracovníků není, ba mnohdy neexistuje vůbec.

Samotná analýza vzdělávacích potřeb pedagogických pracovníků ZUŠ bude provedena formou kvantitativního výzkumu, který se bude skládat jednak z řízeného rozhovoru s řediteli vybraných ZUŠ, jednak z dotazníkového šetření mezi pedagogy těchto základních uměleckých škol.

2 Výzkumná část

2.1 Úkol výzkumu a jeho metodologie

Cílem celé práce je analýza vzdělávacích potřeb pedagogických pracovníků základních uměleckých škol. Úkolem provedeného výzkumu – kvantitativního šetření – bylo provedení analýzy vzdělávacích potřeb pedagogických pracovníků základních uměleckých škol a pomocí této analýzy zmapovat nabídku možností dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v uměleckých oborech vyučovaných v ZUŠ. Jako reprezentativní vzorek bylo vybráno 5 vytipovaných základních uměleckých škol: tři pražské jsou zřizovány Magistrátem hl. města Prahy, jedna pražská ZUŠ má soukromého zřizovatele a jedna mimopražská ZUŠ jako reprezentant regionálního školství je zřizována Krajským úřadem příslušného kraje. Na všech těchto školách jsou vyučovány dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní umělecké vzdělávání (RVP ZUV) všechny 4 obory základního uměleckého vzdělávání, tj. obor hudební, výtvarný, taneční a literárně dramatický. Objektem výzkumného šetření byli ředitelé a pedagogové těchto ZUŠ.

Výzkum byl realizován ve dvou fázích: 1. řízený rozhovor s řediteli navštívených ZUŠ na téma DVPP mezi učiteli jejich školy a 2. dotazníkové šetření – Google dotazník – mezi učiteli všech vyučovaných oborů této školy na téma vzdělávací potřeby učitelů ZUŠ. Výzkum byl realizován v několika časových pásmech: v březnu 2018 byli formou emailové korespondence osloveni ředitelé uvedených ZUŠ a poté s nimi byla telefonicky domluvena schůzka s realizací řízeného rozhovoru. Schůzky proběhly v časovém rozmezí duben – první polovina května 2018 a v jejich rámci bylo s navštívenými řediteli ZUŠ dohodnuto dotazníkové šetření formou Google dotazníku mezi učiteli jejich školy. Samotný dotazník byl učitelům těchto ZUŠ rozeslán zprostředkovaně v 2. polovině května 2018 a k 30.6. 2018 byl ukončen sběr dat. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 59 z celkem přibližně oslovených 300 učitelů, tj. návratnost odpovědí byla 19,6 %. Respondentům dotazníkového šetření bylo položeno celkem 8 otázek. Ne všichni oslovení pedagogičtí pracovníci odpověděli na všechny otázky dotazníku, počet odpovědí se pohyboval v intervalu 56–59 na každou otázku dotazníku.

2.2 Rozhovor s řediteli vybraných ZUŠ na téma „Další vzdělávání pedagogických pracovníků jejich školy“

Řízené rozhovory s řediteli navštívených ZUŠ proběhly v přátelské a klidné atmosféře. Prostředí pro rozhovor bylo ve všech případech příjemné, klidné a tiché. Průběh rozhovoru nerušily třetí osoby. Všichni oslovení ředitelé nabídku na rozhovor přijali a všechny rozhovory byly úspěšně dokončeny. Navštívení ředitelé byli na rozhovor připraveni a na položené otázky své odpovědi odpovídali jednak přímo, jednak některá data měli připraveni ve svých elektronických pomůckách (tablet, notebook, apod.). Doba ve funkci ředitele se u navštívených ředitelů pohybovala v rozmezí 3–23 roků. V úvodu rozhovoru jsem se každému řediteli představil a znovu jej seznámil s důvodem mé návštěvy a realizace tohoto rozhovoru. Ředitelé na mé otázky odpovídali klidně a s nadhledem. Po ukončení řízeného rozhovoru jsem každému z ředitelů navštívené ZUŠ poděkoval a dohodl se s ním na realizaci dotazníkového šetření na téma vzdělávací potřeby učitelů jejich školy. Při odchodu jsem každému z ředitelů poděkoval za jeho čas a rozloučil jsem se s ním.

2.2.1 Okruhy otázek pro rozhovor s řediteli ZUŠ

Okruh otázek č. 1:

- zmapování vzdělávacích potřeb učitelů školy v návaznosti na zákonnou povinnost dalšího vzdělávání pedagogů a vytvoření plánu DVPP a podmínek pro další vzdělávání pedagogů

Okruh otázek č. 2

- seznámení učitelů školy s nabídkou DVPP v rámci akreditovaných kursů pořadatelů různého typu a vytvoření konkrétní nabídky interní i externí pro pedagogy školy na základě jejich vzdělávacích potřeb a plánu DVPP školy

Okruh otázek č. 3

- realizace a vyhodnocení dalšího vzdělávání pedagogů z hlediska uspokojení jejich vzdělávacích potřeb a splnění plánu DVPP školy. Vyhodnocení zpětné vazby dalšího vzdělávání z hlediska úspěšnosti/neúspěšnosti a kladného/záporného přístupu pedagogů k dalšímu vzdělávání a naplnění/nenaplnění jejich vzdělávacích potřeb

2.2.2 Přepis rozhovorů s řediteli ZUŠ

První částí výzkumného šetření byl řízený rozhovor s řediteli navštívených ZUŠ na téma DVPP učitelů jejich školy. Nejedná se o doslovný přepis rozhovoru, jelikož z důvodu novely Zákona o zpracování osobních údajů ze dne 21.3.2018 s platností od 25.5.2018 nesmí být uváděna konkrétní data ani jména.

Všichni ředitelé navštívených škol se shodli na faktu, že DVPP na jejich škole funguje podle Plánu dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, který mají ve své škole vypracovaný. Učitele o povinnosti dalšího systematického vzdělávání vždy seznamují na začátku školního roku při zahajovací pedagogické radě a DVPP je jeden z cílů této informativní porady. Ve většině případů nabízejí svým učitelům nabídky, které obdrželi jako ředitelé z různých vzdělávacích agentur (např. NIDV, Descrates apod.). Jak již bylo výše uvedeno, mnohé tyto nabídky vůbec neodpovídají vzdělávacím potřebám učitelů ZUŠ, a podle potvrzení od ředitelů jsou nepoužitelné. Výjimkou je podle ředitelů Národní institut pro další vzdělávání (NIDV), který nabízí odborné vzdělávací programy pro pedagogické pracovníky ZUŠ, a které učitelé navštívených škol rádi a poměrně často navštěvují a využívají je. O tyto vzdělávací programy mají převážně zájem učitelé v širokém věkovém spektru. Podle vyjádření většiny navštívených ředitelů je ale největší slabost DVPP pro ZUŠ další odborné vzdělávání pro vyučované předměty v těch oborech, které nejsou tak frekventované a obsazené žáky. „Copak klavíristé, zobcoví flétnisté a kytaristé, ti mají kursů spousty, co ale ti ostatní učitelé?“ Tuto hypotetickou otázku si položil jeden z navštívených ředitelů. Podle něj i dalších ředitelů si někteří z těchto učitelů hledají možnosti dalšího vzdělávání sami a po dohodě s ředitelem školy se těchto akreditovaných vzdělávacích programů, seminářů a kursů zúčastňují, ostatní učitelé toto odborné vzdělávání nahrazují buď všeobecným pedagogickým vzděláváním, nebo se programu DVPP nezúčastňují vůbec. Další skupinou jsou učitelé, kteří učí na více základních uměleckých školách, a ti mnohdy DVPP absolvují pouze na jedné škole, čímž mají zákonnou povinnost splněnu i na škole druhé, samozřejmě mnohdy k nelibosti ředitele této školy. A poslední skupinou učitelů ZUŠ jsou tzv. služebně nejstarší učitelé, mnohdy již v důchodovém věku, kteří se jakékoliv formy DVPP odmítají zúčastňovat.

Dalším okruhem otázek řízeného rozhovoru s řediteli ZUŠ na téma DVPP bylo zjištění realizace interního nebo externího vzdělávání učitelů. Podle většiny ředitelů je tato problematika stále otevřená a každý školní rok se musí řešit. Mnozí učitelé (především starší) preferují interní vzdělávání, byť ne odborné ale pouze pedagogicky všeobecné,

někteří učitelé (především mladší) naopak preferují odborné vzdělávání zaměřené na obor své výuky mimo školu, tj. externí vzdělávání. A neaktivnější učitelé si toto odborné vzdělávání sami vyhledávají a po jeho absolvování tím naplňují své vzdělávací potřeby.

Závěrem rozhovoru mi většina navštívených ředitelů sdělila, že DVPP na jejich škole funguje, ale je na něm stále co zlepšovat. Učitelé jejich ZUŠ se dají podle jejich vyjádření rozdělit na tři části: 1. učitelé, kteří si své vzdělávání neustále doplňují a naplňují tím své vzdělávací potřeby; 2. učitelé, kteří se DVPP pravidelně zúčastňují, ale pouze z povinnosti a 3. učitelé, kteří DVPP zcela ignorují a nezúčastňují se jej (nejmenší skupina). A podle vyjádření navštívených ředitelů je především s třetí a částečně i druhou skupinou učitelů ZUŠ nutné systematicky pracovat a přesvědčit je k tomu, aby se DVPP i oni se zájmem a pravidelně zúčastňovali.

2.3 Dotazníkové šetření mezi pedagogy vybraných ZUŠ o vzdělávacích potřebách pedagogických pracovníků ZUŠ

Dotazníkové šetření na téma „Vzdělávací potřeby pedagogických pracovníků ZUŠ“ bylo po dohodě s řediteli navštívených ZUŠ realizováno mezi učiteli jejich ZUŠ, kteří se tak stali respondenty tohoto dotazníkového šetření. Dotazníkem bylo oslovena přibližně 300 učitelů ZUŠ, na otázky dotazníku odpovědělo celkem 59 učitelů, takže návratnost dotazníku byla 19,6 %. Respondentům dotazníku bylo položeno celkem 8 otázek. Ne všichni respondenti ale odpověděli na všechny otázky dotazníku, počet jednotlivých odpovědí byl 56-59.

2.3.1 Otázky dotazníkového šetření mezi pedagogy ZUŠ

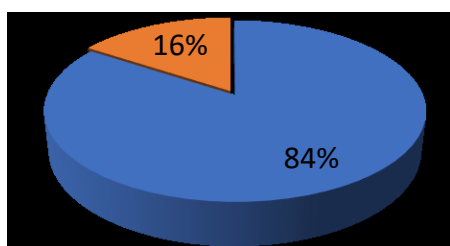
1. Byl jste se seznámen/a se povinností systematického vzdělávání učitelů podle Zákona o pedagogických pracovnících?
a/ano, byl b/ne, nebyl
2. Považujete Vy další systematické vzdělávání učitelů při zaměstnání za důležité?
a/rozhodně ano b/spíše ano c/spíše ne d/rozhodně ne e/nevím
3. Jaké vidíte možnosti pro učitele se dále vzdělávat?
a/rozhodně dostačující b/spíše dostačující c/spíše nedostačující
d/rozhodně nedostačující e/nevím
4. Máte možnost zúčastnit se dalšího vzdělávání podle svých potřeb?
a/ano b/ne

5. Jakou formu dalšího vzdělávání upřednostňujete?
 a/interní ve vlastní škole b/externí mimo školu c/jinou (e learning apod.)
6. Jakou oblast dalšího vzdělávání upřednostňujete?
 a/profesionální rozvoj a výuka b/všeobecná didaktika výuky odborných předmětů c/jinou
7. Je pro Vaši profesi učitele přínosné navštěvovat kurzy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků?
 a/rozhodně ano b/spíše ano c/spíše ne d/rozhodně ne e/nevím
8. Jaký je hlavní důvod Všeho navštěvování kursů dalšího vzdělávání?
 a/zvyšování kvality mé práce b/obecný zájem o obor c/zvyšování mé kvalifikace
 d/vzdělání je povinné

Otázky dotazníkového šetření byly jednotlivým respondentům rozesílány formou Google dotazníku a byly voleny s ohledem na hlavní téma dotazníku, tj. vzdělávací potřeby pedagogických pracovníků základních uměleckých škol.

2.3.2. Dotazník

1. Byl jste se seznámen/a se povinností systematického vzdělávání učitelů podle Zákona o pedagogických pracovnících?

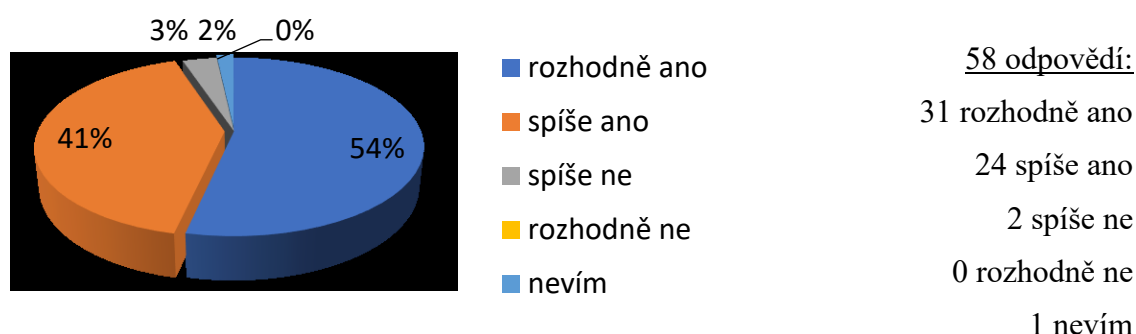
■ ano, byl
 ■ ne, nebyl

57 odpovědí:
 48 – ano, byl
 9 – ne, nebyl

Obrázek č. 1:

Z odpovědí na první otázku dotazníku vyplývá, že většina dotazovaných (84 %) je seznámena se zákonnou povinností dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Pouze 16 % respondentů tuto povinnost nezná či s ní nebyla seznámena. Celkem na tuto otázku odpovědělo 57 respondentů.

2. Považujete Vy další systematické vzdělávání učitelů při zaměstnání za důležité?

Obrázek č. 2:

Systematické vzdělávání při zaměstnání považuje za důležité lehce nadpoloviční polovina respondentů, to je 54 %. Za spíše důležité toto vzdělávání považuje 41 %, takže převážná většina oslovených učitelů toto vzdělávání považuje za důležité. Potěšující je, že ani jedna odpověď nebyla zcela záporná. Na tuto otázku odpovědělo celkem 58 respondentů.

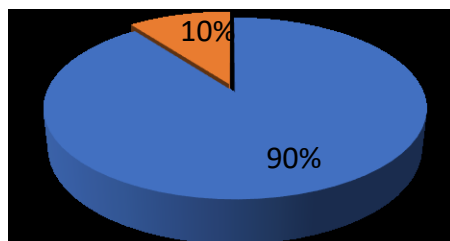
3. Jaké vidíte možnosti pro učitele se dále vzdělávat?

Obrázek č. 3:

Možnosti pro další vzdělávání jsou pro převážnou část oslovených učitelů dostačující, pouze 3 oslovení učitelé v této věci nemají jasno. Největší skupina respondentů (62 %) uvedla možnosti pro vzdělávání spíše dostačující, pro druhou největší skupinu (32 %) jsou možnosti pro jejich vzdělávání rozhodně dostačující. Jako nedostačující možnosti pro své vzdělávání neuvedl žádný z oslovených učitelů. Na tuto otázku odpovědělo 57 respondentů.

4. Máte možnost zúčastnit se dalšího vzdělávání podle svých potřeb?

■ ano

■ ne

58 odpovědí:

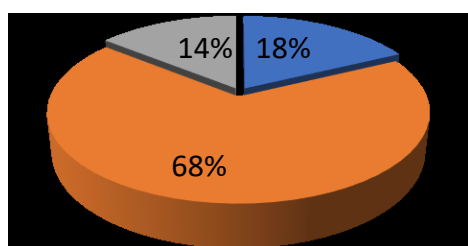
52 ano

6 ne

Obrázek č. 4:

Vzdělání podle svých potřeb má možnost využít a zúčastnit se jej převážná většina oslovených respondentů, a to 90 %. Pouze 6 dotázaných (10 %) uvádí opak. Na tuto otázku odpovědělo 58 respondentů.

5. Jakou formu dalšího vzdělávání upřednostňujete?

■ interní ve vlastní škole
■ externí mimo školu
■ jinou (e learning apod.)

56 odpovědí:

10 interní ve vlastní škole

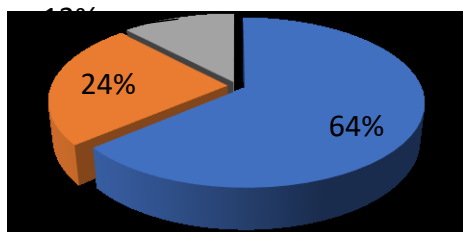
38 externí mimo školu

8 jinou (e learning apod.)

Obrázek č. 5:

V otázce formy dalšího vzdělávání převážná část respondentů dosti překvapivě upřednostňuje externí formu mimo školu (68 %). Druhá největší skupina upřednostňuje vzdělávání interní ve škole (18 %) a 14 % respondentů jinou formu dalšího vzdělávání. Na otázku odpovědělo 56 respondentů.

6. Jakou oblast dalšího vzdělávání upřednostňujete?

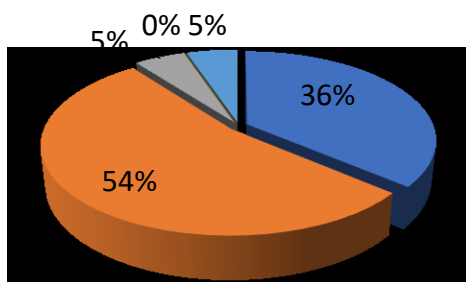
- profesní rozvoj a výuka všeobecně
- didaktika výuky odborných předmětů
- jinou

59 odpovědí:
 37 profesní rozvoj
 14 didaktika výuky předmětů
 6 jinou (psychologie, metodika atd.)

Obrázek č. 6:

V otázce zabývající se oblastí dalšího vzdělávání učitelů převážná většina respondentů (64 %) preferuje oblast profesního rozvoje a výuky všeobecně. 24 % oslovených učitelů upřednostňuje didaktiku výuky odborných předmětů a 12 % jinou oblast vzdělávání (psychologii, metodiku atd.). Na tuto otázku odpovědělo 59 respondentů.

7. Je pro Vaši profesi učitele přínosné navštěvovat kurzy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků?

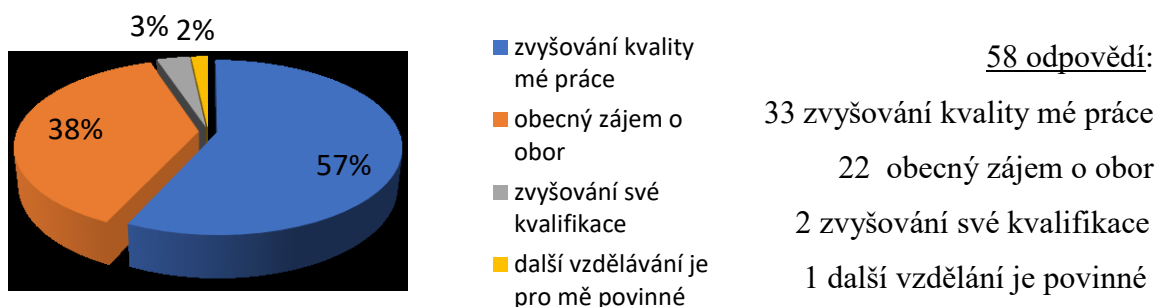
- rozhodně ano
- spíše ano
- spíše ne
- rozhodně ne
- nevím

57 odpovědí:
 21 rozhodně ano
 31 spíše ano
 3 spíše ne
 0 rozhodně ne
 2 nevím

Obrázek č. 7:

Ve věci přínosu návštěvy kursů DVPP pro učitele odpovědělo 54 % respondentů spíše ano a 36 % rozhodně ano, což je převážná většina. Zápornou odpověď spíše ne označilo 5 % respondentů a nevím také 5 %. Odpověď rozhodně ne nebyla označena žádným učitelem. Na tuto otázku odpovědělo celkem 57 respondentů.

8. Jaký je hlavní důvod Vaší návštěvy kursů dalšího vzdělávání?

Obrázek č. 8:

V otázce hlavního důvodu návštěvy kursů dalšího vzdělávání nadpoloviční většina učitelů (57 %) uvedla jako důvod zvyšování kvality práce. 38 % respondentů uvedlo jako důvod obecný zájem o obor, 3 % respondentů zvyšování své kvalifikace a 1 respondent (2 %) překvapivě povinnost dalšího vzdělávání. Na otázku odpovědělo 58 zúčastněných učitelů.

2.4. Vyhodnocení výzkumu

Na základě provedeného kvantitativního výzkumu – rozhovoru s řediteli ZUŠ a dotazníkového šetření mezi učiteli ZUŠ bylo zjištěno, že DVPP na ZUŠ do určité míry funguje, je na něm ale stále co zlepšovat a zdokonalovat. Učitelé jsou ve většině případů o zákonné povinnosti DVPP informováni, mnozí ale tuto povinnost nesplňují nebo se jí snaží obejít. Většina ředitelů ZUŠ na základě Plánu DVPP organizuje pro své učitele další vzdělávání, mnozí učitelé toto vzdělávání akceptují a absolvují, někteří učitelé ale nikoliv. Většina učitelů upřednostňuje odborné akreditované vzdělávání v oboru, který na ZUŠ vyučují, menšina učitelů se spokojí se všeobecným vzděláváním v oboru pedagogika a tím naplňují pouze částečně své vzdělávací potřeby. Převážná většina učitelů ZUŠ preferuje externí formu vzdělávání mimo svoji školu, menšina učitelů se spokojí s interním způsobem vzdělávání ve škole. Opět převážná většina hodnotí kladně svoji účast ve vzdělávacích programech a kursech DVPP, pouze malá část učitelů má opačný názor. A velká část učitelů DVPP navštěvuje z důvodu profesního růstu a zájmu o svůj obor, naopak pouze malá část se DVPP zúčastňuje pouze z důvodu zákonné povinnosti. Výzkumná část ukázala, že velká většina pedagogických pracovníků ZUŠ své vzdělávací potřeby naplňuje, jsou však i tací učitelé, kteří o své další vzdělávání nemají zájem, nezabývají se svými vzdělávacími potřebami a zároveň tím porušují zákonnou povinnost DVPP.

ZÁVĚR

Cílem práce byla analýza vzdělávacích potřeb pedagogických pracovníků základního uměleckého školství, a to konkrétně u učitelů základních uměleckých škol. Stanovený cíl se podařilo splnit.

Pro více odpovídající výstupy by ale bylo potřebné realizovat rozsáhlejší kvantitativní výzkum na větším počtu respondentů.

Z hlediska splnění cíle a výstupů pro obor školský management je vhodné připomenout závěry, které vyplynuly nejen z teoretické části práce, ale především z výzkumné části:

Pedagogický pracovník – učitel ZUŠ má značně omezené možnosti pro systematické další vzdělávání při zaměstnání a naplnění svých vzdělávacích potřeb. Jsou obory uměleckého vzdělávání na ZUŠ, které odborné vzdělávací programy pro učitele nemají.

Z pohledu možností dalšího vzdělávání jsou pro převážnou většinu učitelů ZUŠ tyto možnosti dostačující. Není zde ale rozlišeno odborné a všeobecné vzdělávání.

Z hlediska oblasti dalšího vzdělávání projevují učitelé ZUŠ nejvíce zájem o odborné vzdělávání v uměleckém oboru, který sami na ZUŠ vyučují. Na druhém místě je zájem o všeobecné pedagogické obory. Někteří učitelé ZUŠ o své systematické další vzdělávání zájem vůbec neprojevují.

Ve věci formy dalšího vzdělávání převážná část učitelů ZUŠ upřednostňuje vzdělávání externí formou mimo vlastní školu. Následuje segment učitelů upřednostňující interní vzdělávání ve škole a objevila se i skupina učitelů, kteří upřednostňují nové formy vzdělávání, např. e learning nebo m learning.

Hlavním důvodem, proč učitelé ZUŠ navštěvují kurzy dalšího vzdělávání je jejich zájem o zvyšování kvality jejich práce a zájem a vyučovaný obor, čímž se naplňují jejich vzdělávací potřeby.

Nejslabším článkem v souvislosti s naplňováním vzdělávacích potřeb učitelů ZUŠ je tak celková nabídka pro odborné vzdělávací programy ve všech čtyřech uměleckých oborech vyučovaných v ZUŠ. Zde by mělo dojít ke zlepšení této nabídky a tím k podnětu pro větší zájem o systematické další vzdělávání mezi učiteli tohoto typu škol.

Vzdělávání pedagogických pracovníků je nekončící proces, kde je vždy co zlepšovat. Kvalitní vzdělávání je důležitým faktorem, jenž může pozitivně ovlivnit prestiž pedagogických pracovníků

i celého uměleckého vzdělávání. Tato bakalářská práce nabízí řadu zajímavých zjištění, k nimž může být při plánování nových vzdělávacích projektů přihlédnuto.

Seznam použité literatury:

kolektiv autorů. doc. dr. Jaroslav Smolka. *Malá encyklopedie hudby.* Praha : Editio Supraphon, 1983, 740 stran, ISBN 02-184-83 (váz.)

kolektiv autorů. Prof. Dr. Robert Smetana. *Dějiny české hudební kultury 1890 - 1945.* Praha : Academia Praha, 1972, Sv. 1. (váz.)

(ed.), Průcha Jan *Pedagogická encyklopedie.* 1. vydání Praha : Portál, 2009, 396 stran, ISBN 978-80 7397-546-2 (váz.)

Pacourek Robert *Role ZUŠ ve znalostní společnosti 21. století.* Praha, 2015, 43 stran

Mgr. Hana Bartoňková, *Firemní vzdělávání,* 1.vydání Praha: Grada Publishing, 2010, 208 stran, ISBN 978-80-247-2914-5 (brož.)

doc. Ing. Josef Vodák, doc. Ing. Alžběta Kucharčíková, *Efektivní vzdělávání zaměstnanců,* 2. aktualizované a rozšířené vydání, Praha: Grada Publishing, 2011, 240 stran, ISBN 978-80-247-3651-8 (brož.)

PhDr. Michaela Tureckiová, CSc., *Rozvoj a řízení lidských zdrojů,* 1. vydání Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, 128 stran, ISBN 978-80-86723-80-8 (brož.)

PhDr. Michaela Tureckiová, CSc. *Řízení a rozvoj lidí ve firmách,* 1.vydání Praha: Grada Publishing, 2004, 17 stran, ISBN 802-47-040-56 (brož.)

Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání. VÚP, Tauris : 2010, 63 stran, ISBN 978-80-87000-37-3 (brož.)

Zákony a legislativní předpisy:

Vyhláška č. 71/2005 Sb. o základním uměleckém vzdělávání.

Zákon č. 363/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů

Vyhláška č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků

Internetové zdroje:

Pražská konzervatoř. [Online] MAXI, 2009-2010. [Citace: 1. květen 2018.]
<http://www.prgcons.cz/historie>

Historie Konzervatoře Brno. <http://www.konzervatorbrno.eu>. [Online]

Akademie umění a kultury pro seniory HMP. [http://skoly.prahamesto.cz/87817_AKADEMIE-UMENI-A-KULTURY-PRO-SENIORY-HMP] Praha : autor neznámý, 2015

ec.europa.eu/epale/cs/resource-centre/content/narodni-institut-pro-dalsi-vzdelavani-ma-koncepci-vzdelavani-ucitelu-zus. [Online] [Citace: 6. 7. 2018.]

Výukové cíle. *Metodický portál RVP*. [Online] Národní ústav pro vzdělávání, 11. 5 2011. [Citace: 19. 6 2018.] www.rvp.cz

KOHOUTEK, Rudolf. Typologie osobnosti učitelů [online]. Kohoutek.blog.cz, 2009-12-27 [cit. 2016-11-12].

Předpoklady a vzdělávací potřeby pedagogů www.msmt.cz. [Online] 2009. [Citace: 8. 7 2018.] <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/predpoklady-a-vzdelavaci-potreby-pedagogu>

Internetové stránky NIDV <http://rozcestnik.nidv.cz/front/sekce/22?idCategory=22>

Zvyšování kompetencí vedoucích pracovníků ZUŠ (ZVYKOM) [on-line]. [cit. 20-11-12] dostupné na: <http://nidv.cz/cs/projekty/projekty-esf/zvykom.ep/>

Metodická podpora pedagogů základních uměleckých škol v oblasti řízení zavádění školních vzdělávacích programů (Podpora ZUŠ) . <https://www.nidv.cz>. [Online] [Citace: 8. 7. 2018.] https://www.nidv.cz/media/materialy/podpora_zus/Souhrnna_informace_o_projektu_Podpora_ZUS.pdf.

Vzdělávací programy. *Národní institut pro další vzdělávání*. [Online] [Citace: 8.. 7. 2018.] https://www.nidv.cz/vzdelavaci-programy?f=s_ZU%C5%A0.

Seznam příloh

Příloha 1

Podklady pro řízený rozhovor s řediteli ZUŠ na téma další vzdělávání pedagogických pracovníků v jejich škole

Příloha 2

Oslovující email adresovaný ředitelům ZUŠ ve věci dotazníkového šetření

Příloha 3

Otázky dotazníkového šetření mezi učiteli ZUŠ

Příloha 1

Okruhy otázek řízeného rozhovoru

Okruh otázek č. 1:

- zmapování vzdělávacích potřeb učitelů školy v návaznosti na zákonnou povinnost dalšího vzdělávání pedagogů a vytvoření plánu DVPP a podmínek pro další vzdělávání pedagogů

Okruh otázek č. 2

- seznámení učitelů školy s nabídkou DVPP v rámci akreditovaných kursů pořadatelů různého typu a vytvoření konkrétní nabídky interní i externí pro pedagogy školy na základě jejich vzdělávacích potřeb a plánu DVPP školy

Okruh otázek č. 3

- realizace a vyhodnocení dalšího vzdělávání pedagogů z hlediska uspokojení jejich vzdělávacích potřeb a splnění plánu DVPP školy. Vyhodnocení zpětné vazby dalšího vzdělávání z hlediska úspěšnosti/neúspěšnosti a kladného/záporného přístupu pedagogů k dalšímu vzdělávání a naplnění/nenaplnění jejich vzdělávacích potřeb

Příloha 2

Oslovující email adresovaný ředitelům ZUŠ ve věci dotazníkového šetření

Dobrý den pane řediteli.

Omlouvám se za tento email, ale dovilil jsem si Vám poslat Google dotazník s otázkami dotazníkového šetření v rámci výzkumu do mojí bakalářské práce. Dotazník posílám nejprve Vám a chtěl bych Vás požádat o jeho přeposlání Vaším učitelům. Předem Vám velmi děkuji.

S pozdravem

Robert Pacourek, ZUŠ Praha 4

Příloha 3

Otázky dotazníkového šetření mezi učiteli ZUŠ

Název dotazníku:

Vzdělávací potřeby pedagogických pracovníků základních uměleckých škol

Dotazníkové šetření mezi učiteli základních uměleckých škol zaměřené na jejich vzdělávací potřeby v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků

Byl jste seznámen/a se zákonnou povinností systematického vzdělávání učitelů?

- ano, byl/a
- ne, nebyl/a

Považujete Vy osobně systematické vzdělávání učitelů při zaměstnání za důležité?

- rozhodně ano
- spíše ano
- spíše ne
- rozhodně ne
- nevím

Jaké jsou podle Vás možnosti učitelů dále se vzdělávat?

- rozhodně dostačující
- spíše dostačující
- spíše nedostačující
- rozhodně nedostačující
- nevím

Máte možnost zúčastnit se dalšího vzdělávání podle svých potřeb?

- ano
- ne

Jakou formu upřednostňujete v dalším vzdělávání?

- interní ve vlastní škole
- externí mimo školu
- jinou (e learning apod.)

Jakou upřednostňujete oblast dalšího vzdělávání?

- profesní rozvoj a výuka všeobecně
- didaktika výuky odborných předmětů
- jinou (psychologie, metodika, klíčové kompetence žáka a učitele apod.)

Je pro Vaši učitelskou profesi přínosné navštěvovat kurzy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků?

- rozhodně ano
- spíše ano
- spíše ne
- rozhodně ne
- nevím

Co je hlavním důvodem toho, že navštěvujete kurzy dalšího vzdělávání?

- zvyšování kvality mé práce
- obecný zájem o obor
- zvyšování své kvalifikace
- další vzdělávání je pro mě povinné